



## Komplext samband mellan rökning och schizofreni

I novembernumret av den vetenskapliga tidskriften *American Journal of Psychiatry* publiceras en rapport som kastar nytt ljus över sambandet mellan rökning och schizofreni. Studien bygger på samkörning av svenska registerdata. Data om rökvanor hos 1,4 miljoner kvinnor och 235 000 män, kopplade till uppgifter om insjuknande i schizofreni senare i livet, pekar mot att rökning ökar risken för schizofreni. Men studiens resultat utesluter inte möjligheten att ökad rökinitiering eller minskad rökavvänjning efter sjukdomsdebuten också bidrar till sambandet rökning-schizofreni. Dessutom kan gemensamma familjära/genetiska riskfaktorer spela en roll.

Uppgifter om rökvanor hos friska kvinnor i tidig graviditet (den första graviditeten med tillgänglig adekvat information) hämtades från det medicinska födelseregistret 1983-2009 i vilket rökning klassades som lätt (1-9 cigaretter per dag) eller tung (10 eller fler cigaretter per dag). Uppgifter om rökvanor hos friska män hämtades från mönstringsregistret 2002-2008 och klassades som lätt (1-10 cigaretter per dag) eller tung (11 eller fler cigaretter per dag). Risken för lungcancer eller KOL senare i livet ökade med drygt 4 gånger för lätt rökning och med över 8 gånger för tung rökning.

Sjukdomsutfallen definierades i patientregistret 1964-2010 som den första utskrivningsdiagnosen för schizofreni eller icke-affektiv psykos. Schizofreni definierades enligt strikta diagnoskriterier. I några analyser var fallen schizofreni för få varvid den bredare diagnosen icke-affektiv psykos användes.

Schizofreni uppvisade ett dos-responssamband med rökning. Risken hos fertila kvinnor ökade med 2 gånger för lätt rökning och med 3,5 gånger för tung rökning. Liknande siffror hittades hos män. Styrkan i sambanden minskade något efter justering för socioekonomisk status och tidigare drogmissbruk, särskilt hos män. Risken för schizofreni ökade med cirka 6 gånger för tidigare drogmissbruk.

Många kvinnor tenderar att sluta eller göra uppehåll med rökningen under graviditet bland annat till följd av socialt tryck och rådgivning på mödravårdscentraler. Rökande kvinnors tendens att fortsätta röka under graviditeten indikerar deras grad av nikotinberoende och livstidsexponering för egen rökning. Risken för schizofreni (eller KOL) var högst hos kvinnor som rökte strax före och i tidig och sen graviditet.

Genom att kartlägga familjeband via samkörning med flergenerationsregistret och det svenska tvillingregistret kunde forskarna kontrollera för familjära/genetiska faktorer och ”renodla” rökeffekten. I kvinnliga syskonpar, där den ena systemen är icke-rökare och den andra rökare, hade den rökande systemen högre risk för icke-affektiv psykos. I par av genetiskt identiska enäggstvillingar av kvinnligt kön ökade risken för icke-affektiv psykos 1,7 gånger hos den tungt rökande tvillingen jämfört med den icke-rökande tvillingen. Motsvarande riskökning för lätt rökning var 1,3 gånger. Dessa resultat är ett tydligt bevis på att en orsakseffekt opererar via rökning. Att anhörige-risken är lägre än risken mellan orelaterade individer tyder på att familjära/genetiska faktorer är direkt associerade med schizofreni. Genvarianter kan vara associerade med schizofreni både direkt och indirekt via cigarett rökning.

Rökningens samband med bipolär sjukdom var betydligt svagare än det med schizofreni.



Forskarna diskuterade också möjligheten av en omvänd orsaksmekanism, att den psykotiska sjukdomen påverkar rökbeteendet och inte tvärtom, eftersom andra forskningsresultat tyder på att sambandet mellan rökning och schizofreni är ännu starkare än det som den aktuella studien visar.

I en tidigare kohortstudie av 50 000 mänstrande svenska män, av vilka 59 % rapporterade rökning 1969/70 och 0,7 % hade haft schizofreni 1996, så var rökning en oberoende skyddsfaktor för schizofreni.

Källa: Kendler KS, Larsson Lönn S, Sundquist J, Sundquist K. Smoking and schizophrenia in population cohorts of Swedish women and men: A prospective co-relative control study. Am J Psychiatry 2015;172:1092-1100.

Forskarna får miljonanslag:

<http://www.lakartidningen.se/Lakarkarriar/Nytt-om-namn-/Artiklar/Nytt-om-namn/2016/04/Nya-miljoner-till-missbruksforskare/>